

AZ EMBER

GÖNDÖR FERENC POLITIKAI HETILAPJA

Öt évvel a forradalom után, sokszáz politikai behörtönzött és — 25 szociáldemokrata képviselő van Magyarországon!

Öt év múltán...

Magyarország megkapta tehát a külföldi kölcsönt és ezzel a vágyva-vágyott szanalás új korszakába lépett. Megkapta a kölcsönt Magyarország, mert elhitték a külföldön Bethlen István miniszterelnöknek, hogy a mi szép hazánk, a demokrácia, a szabadelvűség, a szabadság és a jog hazája, elhitték, hogy Magyarország jogrend van és a konszolidáció ünnepes nyugalma árad a Duna-Tisza közén. Hitték a külföldi kormányok Bethlen István fogadkozásainak és éppen az angol munkáskormány, Macdonald kormánya volt az első, amelyik pénzzel sietett segíteni és alátámasztani a magyar kormányrendszert: Horthy Miklós és Bethlen István rezsimjét. Az angol munkáspárt kormányának hatalmas támogatása nélkül Magyarország sohasem jutott volna kölcsönhöz és a jelenlegi magyar kormányrendszer emléke már a sötét múlté, a történelemé volna.

Mindezeket megállapítjuk pedig abból a bus alkalomból, hogy Macdonald angol miniszterelnök magyarországi elvtársát, az ötesztendei száműzetésből testileg és lelkileg összetört állapotban, az elviselhetetlen szenvedések kényszerére által hazatérő Bethlen István szociáldemokrata vezért ezekben a sugár, forró nyári napokban a budapesti ügyészség egyik hivatalos szobájában vallatják, kinozzák, faggatják, gyötrik. Felségsértés és lázadás vádját próbálják Budapesti Weltner Jakab több terhet már nem igen bíró vállaira hengeríteni, ami ha akasztófát nem is, de legényhéb esetében tíz-husz esztendei fegyházbüntetést eredményezhet Magyarországon annak, akinek a nyakába varják. Mi nem tudjuk, hogy végeredményében mi a célja a magyar kormánynak, amelyik valósággal törbe csalta Weltner Jakabot, mi nem tudjuk, hogy Weltner Jakab amugyis megrendült és aláesott idegei kibírják-e ezt az új próbát, mi nem tudjuk, hogy a szabadságot való védekezés valóban a szabadságot jelenti-e Weltner számára. Mi nem tudjuk, nem tudhatjuk, hogy a nyilvános vádemelés felbátorított és valósággal bujtogatott orgyilkos elemek nem fogják-e egy kis magánakció erejéig Weltner Jakabot Somgyi Béla sorsára juttatni, mi nem tudhatjuk, hogy valóban be akarják-e börtönözni életfogytiglan és el akarják-e pusztítani komolyan Weltner Jakabot, vagy pedig az ő részvétet és szolidaritást érdemlő egyéniségén keresztül újabb amnesztiákat akarnak-e kizsarnoki a sokszoros tömeggyilkosok számára, mondom, mi mindezt nem tudjuk, nem tudhatjuk. Mi csak azt tudjuk, hogy a sok millió fontkölcsönt Magyarország kormánya Weltner Jakab elvtársától, Macdonald angol miniszterelnöktől kapta és mi csak azt tudjuk, hogy Bethlen István miniszterelnök a forradalmak üldözöttjei, a behörtönzöttek és az emigráltak számára nem új és további börtönt ígért Macdonald miniszterelnöknek, hanem azt ígérte, hogy a kölcsönt Magyarország talpraállításának céljaira, a jogrend és

a konszolidáció gyökere megépítésére fogja felhasználni.

Azt tudjuk, hogy amikor Magyarország miniszterelnöke a külföldi kormányoknál kölcsöntért kunyorált, nem igen rázogatta az öklét, hogy az ötesztendő óta hazatérő tett bujdosókat pedig, ha azok végre mégis csak megindulnak egyszer a régen látott otthon felé, hogy ezeket az üldözött, hajszolt, hazatérő embereket Magyarországon nem várhatja más, mint börtön. A magyar kormány nem érezte, mert nem érezte ennek az emigrációnak akadályozó kezét azokon a helyeken, ahol a magyarországi kölcsön sorsa felől döntöttek. Nem érezte a magyar kormány kölcsöntkerő útján azokat a nehézségeket, amelyeket érezhetett volna, ha az emigráció úgy akart volna föllépni a külföldön, ahogy ez a kormányrendszer azt megérdemelte volna és ahogy az emigrációnak kötelessége és tán módja is lett volna föllépni. Fájdalom, a reakció annyira urrá lett Magyarországon föltűt, hogy sikerült azt a saját sorsa, az ország sorsa is és ezzel a beállítással nem volt nehéz megtevesztetni és töprengésre, habozásra és passzivitásra kényszeríteni olyan tényezőket, amelyeknek ellenakciójával nehezen tudott volna Bethlen István minden ravaszága megbirkózni. Oh igen, az emigráció sokkal jobban szereti a hazáját, mint ahogy gyűlöli Bethlen István politikai rendszerét, pedig ezt igazán nagyon gyűlöli. Nehéz is egy ilyen, hazájához tűzön-vízen és minden üldözöttesen át minden ideg-szalával és minden szeretetével ragaszkodó emigrációnak sikeresen és eredményesen harcolni a bitorlók uralma ellen. Nehéz harc ez, mert amíg ők akik birtokon belül vannak, skrupulus nélkül és az ország érdekeivel mitsem törődve, csak a saját hatalmon maradásuk érdekét szem előtt tartva végzik irtalmatlan és kiremlhetetlen hadmozdulataikat, addig a mi vágásaink erejét szelidíti, célját, irányát habozóvá és bizonytalanossá lassítja és hevé fölemészti Magyarország féltése és ahhoz a földhöz való törhetetlen ragaszkodásunk. Irjuk pedig ezeket a bánatos sorokat, miközben Weltner Jakab ott vergődik a vérszomjas és zord magyar ügyész előtt, ötesztendővel a forradalmak után, ugyanakkor amikor Macdonald angol munkásvezér fontjai már elérkeztek Magyarországra és ugyanakkor, amikor a hatalmas francia szociáldemokrata párt jóindulatától függ egy kicsit a kölcsön további sikerének sorsa.

Elvakult, tébolyodott, bosszút lihegő fehér terrorista kormányoznak tehát még ma is Magyarországon. Elvakult, tébolyult, bosszút lihegő fehér terrorista vérbeporult tekintete még mindig nem akarja látni, hogy mi történik a nagy világban, hogy Európa népei a demokrácia napsütéses, szabad utjai felé haladnak, hogy a szabadság és a jog uralmát köszöntik ünneplő ruhába öltözött, keszkenőt lobogtató, meghatott embersokaságok. Magyarországon tömeggyilkosok százai járnak szabadlábban és a megtorlatlan bűn fekete glóriájával

a fejük fölött. Somgyi Béla, Cservenka, Bacsó Béla, a síófoki és orgoványi mártírok orgyilkosai vidáman fürödhetnek az áldott pesti napsütésben és az ötesztendei bujdosás vértanúsorsától összetört Weltner Jakabot felségsértéssel és hazaárulással vádolják és a börtönök és internáló táborok még mindig ártatlan politikai foglyok százainak rabsorsban tartói. Látván ezeket a soha nem enyhülő szörnyűségeket, borzadva látván, hogy Magyarországon még mindig a gyilkosok terrorista kommandóira cselekszik kormány, bíró és ügyész, látván, hogy a fehér terrornak öt esztendő óta dübörgő rémkorszaka még mindig lei-

gázva tudja tartani annak a szerencsétlen országnak bodogtalan népét: elborult tekintetűnk Magyarország felé szegezve, egyre csak azzal a rejtelmes csudával gyötrjük magunkat, hogy hát mi is lehet az a varázs, ami ilyen sok-sok szomorúság és gyász közepette sem képes elfojtani a szívünkben azt az érzést, amely minden vágyódásunkkal, oktalan, indokolatlan és egyoldalú reménytelen szerelmünkkel visz, sodor bennünket, ágról szakadt bujdosókat az ötesztendő óta nem látott szegény, elárvult, lezúzott és meggyalázott magyar otthonunk felé.

Göndör Ferenc

Somssich József gróf naplója

... hozta Somssich József gróf, a párisi osztrák-magyar követség titkár esztendő előtti egyik vezetőjének hiteles naplójegyzetét. „Az Ember” ezzel európai érdekességű okmányt terjesztett a közönség elé és nemcsak, ha közleményünk mindenfelé a szenzáció erejével hatott Nemcsak Ausztriában és az utódállamokban, hanem messzi nyugati országokban, Franciaországban és Angliában is hosszasan tárgyalják a lapok Somssich József gróf érdekes feljegyzéseit, amelyek sok önkénytelen beismert vallomást tartalmaznak: a monarchia háborúcsináló külpolitikájának kulisszatitkairól. A legnagyobb francia újság a „Temps” is átvette „Az Ember” történeti érdekesség közlését és lapunkra való hivatkozással ismerteti Somssich József naplójának legmarkánsabb részleteit. A bécsi „Die Stunde” éppen úgy hasábolja szentel és kortörténeti dokumentum ismertetésének, mint a budapesti „Ilág” és általában nincsen olyan valamivaló lapja Európának, ahová el nem jutott volna „Az Ember” szenzációs közlésének híre.

Somssich József gróf egyéni sulya nem vami jelentős, de tíz esztendő előtt zécsen nagykövet oldalán mégis csak a párisi magyar követség élén állott és naplójegyzete a követség hivatalos felfogását tükrözi vissza. Ebből a felfogásból pedig kitűnik, hogy eltekintve attól, hogy Berchtold külügyminisztert Szécsen nagykövet gondolkodására képtlen tökfilkónak tartotta, a legélesebben elítélte a párisi magyar követség a monarchia külügyminiszterének háborúcsináló politikáját. Szécsen nagykövet ugyanis azon a véleményen volt, így Szerbia teljesítette az osztrák-magyar monarchia ultimátumában követe feltételeket és ezt így fejezi ki Somssich gróf naplója:

„mi ultimátumunkra megérkeztek. Párisban az a nézet, hogy a szerbek a mi követeléseinknek eleget tettek. Ezt a nézetet — talán a francia közvélemény és sajtó hatása alatt — Szécsen is osztja.”

Rettenetesebb vádat nehéz volna megfogalmazni az osztrák-magyar monarchia tíz év előtti külügyminiszterének háborúcsináló politikája ellen, mint amilyen súlyos váddal az akkori külügyminiszter egyik főhivatalnok Szécsen, párisi nagykövet illeti Somssich gróftól keresztül Berchtold külügyminisztert ezzel a megállapítással. Mert ez nem kevesebbet mond, minthogy bár Szerbia annak idején teljesítette az osztrák-magyar monarchia ultimátumának követeléseit, a monarchia mégis megüzente a háborút és ezzel halálra ítélte önmagát és népeinek legjavát. De talán még ennél is nyitabb beismerése a háború megcsinálásának, Somssich József gróf naplójának következő passzusa:

„Szécsen csak olyankor veszt el jókedvét, midőn Berchtoldról beszél, aki rólunk nyilván egészen megfélemedezett. Élesen kritizálja a háború diplomatikus beállítását is: „ha akartuk a világháborút, ugymond, ám jól van, de nem lett volna szabad ezt olyképp megindítani, hogy a világ előtt miránk háruljon érte a felelősség.” (Nous n'aurions pas dû nous mettre dans le tort) mint ahogy a francia mondani szokta.”

Kell-e ennél szörnyűbb és lesújtóbb megállapítás, mint hogy Somssich gróf párisi követ 1914. augusztus 8-iki feljegyzése szerint Szécsen nagykövet afölött sopánkodik, hogy jól van no, ha éppen mindenáron akarta a monarchia a háborút, hát nem olyan nagy baj, hogy megcsinálta, de ügyetlenül van a dolog beállítva, mert az egész világ

nyomban átlátja a helyzetet és menthetetlenül a monarchiáé a háború megindításáért a felelősség. Irtozatos vádirat Somssich József gróf naplója és ennek a vádiratnak legmegbélyegzőbb passzusa az a fönt idézett néhány sor. Hiszen a világért sem akarjuk mi az ántánt korszakos bűneit kisebbiteni és eszünk ágába sincs Franciaország és Oroszország, sőt Anglia háborús felelősségét vitatni, de mégis csak végig fut a hideg a hátunkon még tiz esztendő után is, amikor olvassuk a legilletékesebb kezekből, hogy milyen előre megfontolt gonosszággal készítette elő a monarchia külügyminisztere a világháború poklát és lüdbörös lesz a testünk a borzadálytól, amikor látjuk, hogy a magyar nép millióinak élete milyen megátalkodott, bárgyu gazfickók elhatározásától függött valamikor. És ezek a háborucsináló tömeggyilkosok Magyarországon éppen úgy, mint a külföldön szabadon járnak-kelnek és máig sem vették el méltó büntetésüket. A háborucsináló diplomaták az egész világon visszanyerték immáron dögvészt hozó és járványt terjesztő, emberéleteket kioltó hangjukat.

Somssich gróf maga is feltűnt a kurzus delelőjén, mint a szerencsétlen Magyarország külügyminisztere. Kurzuskülügyminiszter volt egy rövid ideig az a férfiú, akinek naplóját „Az Ember” mult száma nyilvánosságra hozta és ma szintén előkező pozíciót tölt be Somssich József, mert Rómában Magyarország vatikáni nagykövete. E minőségében Somssich gróf buzgón tevékenykedett annak idején abban az irányban, hogy Károlyi Mihály grófot családjával együtt kiutasítsák Olaszországból. Pedig ha az olaszok olvasnák, hogy Magyarország vatikáni nagykövete, Somssich József tiz esztendő előtt írott naplójában milyen meggyalázó, súlyosan sértegető Olaszországgal szembeni Ha olvasták volna a nemes gróf naplóját, akkor aligha lett volna annyi hatalma Somssich urnak, hogy Károlyi Mihályt kiűldözze Olaszországból.

A párisi „Figaro”, a reakciónak ez a világlapja is bizonyára nagyon hálás lesz Somssich József grófnak, amiért naplójában leleplezte, hogy az osztrák-magyar külügyminisztérium tekintélyes szubvenciót adott annak idején ennek a kitűnő lapnak, hogy a párisi „Figaro” tiz esztendő előtt a háborucsináló monarchia zsoldjában állott. Általában, amilyen örömmel hoztuk nyilvánosságra Somssich József gróf véletlenül birtokunkba jutott, szenzációs naplóját, éppen olyan elégtétellel értesülnénk róla, hogy ez az ügyetlen önvallomásokkal teli diplomáciai okmány és főleg annak a mi lapunk utján való nyilvánosságra hozása derékban törté ketté Somssich József gróf diplomáciai pályáját. Szép volna hallani, hogy a kurzusnak ez a méltó római reprezentánsa röptült a diplomáciai pályáról. Reméljük.

„Az Ember” kiadóhivatala

V., Hamburgerstrasse 20. szám

Ha jól akar enni

ugy csak a

SCHWARTZ Restauratióba

menjen

II., Rotensterngasse 31.

Magyar kereskedők találkozóhelye,

Becsület-ügy

Emlékezni tetszik, hogy a magyar forradalom emigrációjának lapját a magyarországi szociáldemokrata párt a legutóbbi kongresszusán megbélyegezte, miután heves szemrehányásokkal halmoztuk el, mi több keserű kritikával illettük a párt hűsönöt tagból álló parlamenti frakcióját, azt a világosi politikát, amellyel a reakciós kormány ellen opponálni nem restek. Ezzel a bélyeggel a homlokunkon olvastuk, nem nagy meglepetéssel, hogy harminchét emigráns ellen a haza tekintélyének aláasása címén, a magyar királyi ügyészség vádat emel és a harminchétben természetesen benne vannak azok is, akik „Az Ember”-t írják. A magyar szociáldemokrata párt részéről kész lesújtó ítélet, az ügyész részéről kiszámíthatatlan évekig ígérő vád, így elintézve megszerezte azt a jogot, hogy pártatlannak és elfogulatlannak láthassunk ebben a híres pörben, melybe most egymással a magyar szociáldemokrata párt és magyar államügyészség keveredett. Először is tisztázzuk a mi zavaros helyzetünket. Ránk elvből haragszik az ügyész. Mert szökevények vagyunk és hazaárulók. A szökést azzal követeltük el, mert egy rémuralmat teremtő ellenforradalom elől, amely nyakra-főre börtönzött, internált, gyilkolt ártatlan és becsületes embereket, védett menekülőhelyre jöttünk. A hazaárulást pedig úgy csináltuk, hogy nem elégedtünk meg azzal, hogy mi kimenekültünk a pokolból, de üvöltöttünk a gyilkosok ellen, tollal, torokkal, amíg birtuk és amíg lassan-lassan a herélőkés eltűnt a csizmaszárból, amíg az állapotok annyira istentűntek, hogy a hazai tisztességes sajtó is hangot adhatott annak az óhajnak, hogy a gyilkosok ne részesüljenek törvényen kívüli mentességben. Hogy ez az atmoszféra létrejött, hogy Orgoványról, a Somogyi-Bacsó gyilkosságról inni és beszélni szabad, az a kis részünk nekünk is van és na ezért börtönbe kerülünk. Ránk neveznek, büszkén valljuk magunkat hazaárulóknak. De hát tökéletes javulást még sem konstátálhattunk betegünkél. Igaz, hogy huszonöt ülőhelyén a magyar parlamentnek már a magyar munkásság képviselői ültek... És ennél a pontnál kaptuk a bélyegét. Négy szem többet lát, mi könnyen beláthatunk a kártyákba és egy-két kínos észrevételt kockáztattunk meg a játékmodort illetően. Mondottuk, hogy a sors groteszk játéka produkálhat csak olyan furcsaságot, hogy némelyek egy és ugyanolyan „ültött” almafáról semegző férfiú a parlamentben törvényhozó, mások viszont a börtönben, az internált tábor drótkerítése mögött remtelen politikai bosszu áldozatként halódnak.

Öt év alatt a bosszu kitombolhatta magát, már a kiengesztelés színtóniáját hangolták és a szocialista képviselők kis csoportja részt vesz a szánálási vitában, szavaz, vagy nem szavaz, azt a külszint kölcsönözvén a Bethlen-kormány, mintha Magyarországa szabályos alkotmányos kormánya uralkodna. Szónokolnak, interpellálják, de szerencsétlenül, nem veszik észr, hogy mennyire csak a falaknak beszélnek. Nem akarják észrevenni, hogy legszébb beszéddel sem tudják abortálni a jait megnyitni, vagy az migrációban szenvedő névtelen prolárokat hazavinni. Cselekedni kellene amit, Peyerék lelkiismeretének fel kellett volna lázadnia, hogy tovább e per-cig sem maradnak a nemzetgyűlésben, ha munkásteveiket nem bcsátják ki azonnal a börtönökből. Még gy alkalom az erélyes demonstrációra Bethlen szánálni akar, határidőre mi kell szavazni a javaslatokat. Ez törté-nik. Nem elleneztek: egy paktum. Egy csufos paktum, amelyet eleinte szociáldemokrata párt tagadott.

Most azonban, hogy ezt a rtelen paktumot is megszegté a kmány, most már a kormány is tagad. hiszemien tehát azt kell gondolnunk hogy

a szociáldemokrata képviselők ellenszolgáltatás nélkül nem gördítettek akadályt a szánáló javaslat gyors elfogadása elé. Viszont a kormány a saját jó szívéből szolgáltatotta azt a vivmányt, amit helytelenül emigráció likvidálása címén könyvelnek el és ami csupán arról intézkedik, hogy az emigránsok hazatérhetnek ugyan, de bíróság elé kell állniok, ahol szabadlábban védekezhettek. A pirhusi győzelem óta nem volt ilyen győzelem és érdemében már elmondottuk a véleményünket a likvidálásnak erről a formájáról. Mégis egy-két, három, de már nem nyolc emigráns az emigráns rendelet biztatására befejezte emigrációját, köztük Weltner Jakab is, aki ahogy a párt őt informálta és ahogy a pártot az illetékes körök informálták, nyugodtan hazatérhetett, miután ellene minden eljárást beszüntettek. Lapunk más helyén olvasható, hogy Weltner Jakab ellen, paktum ide vagy oda, mégis találtak az asztalfiókban egy vádat, egy kiélelt Damokles kardot akasztottak a feje fölé, oly szemérmetlen gesztussal, ami még a magyarországi szociáldemokrata pártot is elkésztette. Nem tudni, hogy a Weltner-ügy még micsoda hullámokat fog vetni, mi megint csak a magyarországi szociáldemokrata párttal kell, hogy vitaközzünk. A szociáldemokrata párt ugyanis kimondotta, hogy becsület-ügyvé teszi Weltner Jakab ügyét. Becsület-ügy, becsület szó nagyon üresen döngő frázis. A magyarországi szociáldemokrata pártnak most már mégis csak tudnia kell, hogy a Bethlen-kormány teljesén külön egyéni párbaj szabályai vannak. Realizálni kellene azt, hogy mi az a becsület-ügy. Általános sztrájk, vagy a szocialista képviselők lefogának mondani a mandátumokról? A represszáliákat a nevükön kell nevezni, vagy jelent valamit a magyarországi szociáldemokrata párt, vagy csak tényleg arra való volna, hogy Bethlen István a külföld felé fittogtassa: Magyarországon demokrácia van, hisz a munkásság képviselői résztvesznek a törvényhozásban, az emigráció likvidáltatott, hisz Weltner Jakab Budapesten sétál. A párt becsület-ügyvé teszi Weltner Jakab ügyét. Tegye is. De szabad tisztelet kérdezni, hogy miért nem teszi becsület-ügyvé teszem többek közt Lefkovits a debreceni szociáldemokrata párt titkáranak ügyét, aki becsületünkre nem bűnösebb, mint Peyer Károly vagy Weltner Jakab, akit az ellenforradalmi bíróság gyorsított eljárással tiz évi fegyházra ítelt és akinek a büntetését ujrafelvétel után az ugynevezett „rendes” bíróság most nyolc évre szállította le. Lefkovics, aki öt év óta börtönben van és még három év vár reá, miért nem becsület-ügye a pártnak? És mi van a többi Lefkovicsal? Ha már becsület-ről beszélünk.

Clio üdítő limonádé

nyáron az egyetlen szomjúságtöltő, fenséges ital.

Clio-Művek, Wien, I.

Rotenturmstraße 5/u.

Speciális magyar ételek

ebéd és vacsora a legolcsóbb árban az újból megnyit

Molnár-féle étteremben

kapható

H. TABORSTRASSE Nr. 11/b

Folyamörök

Mi a folyamör? A folyamör örzi a folyót. Egy folyót örzeni kell, mert különben a folyót is ellopják a medréből, tehát folyamöröket állítanak fel, akik a folyókra vigyáznak. Tényleg mióta folyamörök vannak Magyarországon, azóta egyetlen egy folyót sem loptak el. Ellenben... más gaztettek történtek, úgy mint bombamerényletek és rablógyilkosságok, amelyek szorosan összefüggnek a folyamörökkel. Hogy jön a folyamör a bombához, hogy jön a folyamör a gyilkosságokhoz? Hogy erre a kérdésre választ adhassunk, feltétlenül pragmatikailag is meg kell magyaráznunk, hogy tulajdonképpen mi az a folyamör? A folyamöröség leplezett katonai alakulat. A trianoni békeszerződés értelmében ugyanis, Magyarország csak meghatározott számú önkéntes jelentkezőkből álló zsoldos hadsereget tarthat. A nemzeti hadsereget tehát zsoldos hadsereg váltotta fel. Voltak azonban a nemzeti hadseregnek katonái, akik különítményi lobogók alatt harcoltak. Hogy mik voltak a különítmények és mik történtek a különítmények kaszáryaiban és pin-céiben, ezt felesleges volna bővebben előadnunk. A különítményi iskola egyetem volt a rablógyilkosok számára. Embervértől részeg bestiák feszítettek a különítményekben, akik büntetlenül gyilkoltak, akasztottak, herélték és raboltak. A gyilkos fehér terror szervezett hadseregét alkották a különítmények, egyéni akciók főparancsnokai katonái itt bujtak meg.

Végül a békeszerződés kikényszerítette a különítmények leszerelését. Egyik napról a másikra megszületett a folyamöröség, melynek létezését már nem tiltotta a békeszerződés. Eltűntek a különítmények, de megszületett a folyamöröség. A gyilkosokat átváltították. A magyar kormánykörök tehát joggal beszélhettek a fehér terror enyhüléséről, hisz a különítményeket valóban eltakarították, de a konszolidációnak teljes helyreállítását még sem lehet komoly valóságzámba venni. A fehér terror jellegzetes esetei el-el maradoztak, a gyilkosságok azonban nem szűntek meg. Igaz, hogy nemcsak egyedül Magyarországon gyilkolnak, de nem tűntek fel, hogy a gyilkosoknak egy tekintélyes száma Magyarországon a folyamöröség gárdájából került ki? Ez az amin egy kicsit meg kell akadni és a mi miatt a közönséges rablógyilkosságokért is a mai uralkodó rendszert kell felelőssé tennünk.

A bombavető Márfy József cinkosai között magyar királyi folyamöröket találunk. Dr. Simán Endrét és az édes anyját egy baltával meggyilkolják: tettes Luxis, a folyamöröségnél szolgált.

A napokban Gellért Károly Király-utcai ékszerész fényes nappal revolveres látogatók tisztelték meg. Revolverrel addig ütötték agyba-főbe, amíg össze rogyott, mire a látogatók belemarkoltak, a gyűrűsdobozba és eltávoztak. A rendőrség kinyomozta a tetteseket Dömötör József, Kovács Árpád és Pap Rezső személyében. Folyamörök a Szeged őrnaszádon. Tehát megint csak folyamörök. Magyar királyi folyamörök, akik valaha bizonyosan a különítményeknél szolgáltak és az ott szerzett érdemeik elismerésül léptették be őket a folyamöröségbe.

A gyilkosoknak ilyenén való nyhe kezelése, szomorúan tapasztalhatjuk, megbosszulja magát. Ha annak idején a gyilkosokat a törvény erejével megrendszabályozzák, néhány bombával kevesebb robbant volna fel, talán Simán Endre „A Nép” munkatársa és édes anyja is élne és Gellért ékszerész sem haldokolna. A gyilkosok átcsoportosítása nem megoldás és itt az ideje, hogy a folyamörök a tengerőrrel együtt bemondják a vizet.

RENAISSANCE-BAR

(DUKESZ-BAR) I., SINGERSTRASSE 9
Egyetlen magyar mulató! Legjobb cigányzenekar! Naponta 2-ig, hétfőn 4-ig nyitva.

Hajtóvadászat Weltner Jakab ellen

Törbe csalják az emigránsokat

Az emigráció likvidálása ügyében megindított összes akciók csődöt mondtak idáig. A szociáldemokratáért parlamenti frakciója nem tudott egyebet elérni, mint hogy haza vittek néhány emberüket, de az emigrációs tömegek a legnagyobb nyomorban továbbra is idekint vergődnek. Valóságos paródia az, ami ebben az ügyben idáig történt. Most azután kiderült, hogy az a néhány száz ember akit a szociáldemokrata párt haza protészált, szintén nincsen valami tulságosan nagy biztonságban. Weltner Jakab esetében például kiderült, hogy a magyar kormány valósággal törbe csalta őt, mert a haza térése előtt megszüntették ellene minden eljárást, de mihelyt haza érkezett nyomban új vádakát konstruáltak ellene és legutóbb órák hosszat faggatták a budapesti ügyészségen, mert mindössze az a vádat kovácsolják ellene, hogy ő adta át a hatalmat a kommunistáknak, hogy ő csinálta a proletár diktatúrát. Ezt a képtelen vádat azért kellett Weltner ellen kitalálni, hogy vagy börtönbe hurcolják, vagy megfélemlítsék. A törbe csalt Weltner ugyanis ugylát-szik állandóan terror alatt óhaj-tják otthon tartani, sőt félt, hogy előbb-utóbb megrabolják személyes szabadságát. A hazatérni szándékozó emigránsok számára mindenesetre megnyugtató látvány, hogy bannak Magyarországon az őt esztendő után hazatér emigránsokkal! Reméljük, hogy a magyar kormány büszke az odahaza dühöngő jogrendre.

A „Népszava” keddi számában felháborodott hangon beszéli el, hogy mi történt Weltner Jakabbal és egyúttal bejelenti a párt részéről a legélesebb harcot ez ügyben. A „Népszava” cikkének ide vonatkozó része így hangzik:

„A kevés hazatér elvtárs között volt Weltner Jakab elvtársunk is, akinek az ügyében Györki Imre elvtárs a legnagyobb körültekintéssel járt el. Megnézte az iratokat, megvizsgálta az esetleg folyamatban levő vád alapját képező cselekményeket és ezek alapján az illetékes budapesti királyi főügyész Weltner Jakab elvtárs ellen valamennyi vádban visszavonta a nyomozólevelet és mivel egyrészt a megindított sajtópörök elévültek, a más természetű ügyekben pedig büncselekmény hiányában vád emelhető nem volt, az eljárást megszüntette. Ilyenképpen, amidőn Weltner elvtárs hazatért, ellene semmiféle eljárás nem volt folyamatban.

Néhány héttel később, ismeretlen okok következtében, de talán a szélső ellenforradalmi sajtó rendszeres uszítására új vádat konstruáltak Weltner elvtárs ellen azon az alapon, hogy ő résztvevő a hatalom átadásában. Ezzel a teljesen tarthatatlan váddal érdemben e helyütt nem akarunk foglalkozni, csak azt állapítjuk meg, hogy köztudottan valótlanosságokról van szó, mert Weltner elvtársnak a kezében soha a hatalom nem volt, tehát nem is volt mit átadnia, másrészt mint a „Népszava” szerkesztője, nem is kerülhetett olyan helyzetbe, hogy bármi néven nevezendő módon befolyást gyakorolhasson az akkori zürzaváros helyzet irányítására.

De ez nem is fontos. A lényeges az, hogy Weltner elvtársnak a párt teljes joggal azon az alapon tanácsolta, hogy térjen vissza Budapestre, mert kiderült a beszerzett hivatalos iratok alapján, hogy ami eljárás ellene folyamatban volt, azt megszüntették. Weltner elvtárs bízva ebben az információban, nyugodtan hazatért és ime, néhány heti itt tartózkodás után, hétfőn már dr. Miskolczy királyi ügyész előtt három órán át tartó kihallgatáson faggatták, hogy hogyan, milyen körülmények között játszotta át a hatalmat a bolsevisták kezére.

A szociáldemokrata párt vezetősége hétfői ülésében foglalkozott ezzel az ügygel és kimondta, hogy a pártbecsületbeli ügyének tekinti Weltner

elvtárs ügyét és minden eszközt fölhasznál arra, hogy ezt a jogtalan hajtóvadást megszüntesse. Mert nem lehet eltérni, hogy a kormány ígéretét megszegve, a jóhiszeműen hazatér elvtársainkat törbe csalja. A pártvezetőség a legnagyobb fölháborodással vett tudomást a kormány szöszegéséről és elhatározta, hogy egyelőre várakozási álláspontot helyezkedik, de az ügy fejleményéhez képest tesz majd intézkedéseket.

Az ügy tehát nem lesz olyan egyszerű, amint azt a kormány gondolja. A pártvezetőség és a nemzetgyűlés szocialista csoportja mindent el fognak követni arra, hogy a kormány adott szavát megtartsa!

Tovább folyik a hajsza

Weltner Jakab ellen az ügyészség tovább folytatja a hajsztát és a hétfői három órási kihallgatás után kedden újra meg kellett jelennie Miskolczy ügyésznek, ahol három és fél óra hosszan keresztül faggatták. Közben elterjedt az a hír, hogy Pesthy Pál igazságügy-miniszter lemondott állásáról, mert nem azonosítja magát az ügyészségi hajsztával. Ez a hír hamarosan valótlannak bizonyult, Pesthy Pál igazságügyminiszter maradt és Weltner ellen folytatódik a hajsza tovább. A vérlázító és alávaló hadjáratot a kormány a „Magyar Távirati Iroda” útján a következő hivatalos kommunikéval igyekszik szépíteni:

„A budapesti királyi ügyészség Weltner Jakab külföldről való hazaérkezésétől értesülve, újból folyamatba tette azt a bünvádi eljárást, amelyet még 1919 decemberében megindított Weltner Jakab, Landler Jenő, Kunfi Zsigmond és társai ellen felségsejtés és lázadás büntette címén. Weltner Jakab ugyanis egyike volt azoknak, akik 1919 március 21-én délután a gyűjtőfogházban Kun Bélával a meg egyezést létrehozták és a hatalmat a meg egyezés alapján a bolsevistáknak átadták. Bogár Ignácot, Jancsik Ferencet, Vantus Károlyt és Haubrich Józsefet a cselekményükért már bünvádi felelősségre vonták a bíróság őket jogerősen el is ítélte. Azok ellen, akik mint köztűtők Weltner Jakab is, külföldre távoztak, a bünvádi eljárás továbbra is folyamatban maradt. A budapesti királyi ügyészség Weltner Jakabot most hazaérkezése után e vádra nézve kihallgatta, azonban letartóztatását nem rendelte el és az eljárást Weltner Jakab szabadlábán hagyása mellett fejezi be.”

Mit mond Weltner

Weltner Jakab az ellene indított akcióról a következő nyilatkozatot tette a budapesti újságírók számára:

— Amikor az ismert emigrációs rendelet megjelent, én is érdeklődni kezdtem, hogy milyen feltételek mellett jöhetek vissza az országba. A szociáldemokrata párt titkárságához intézett kérdésemre azt felelték, hogy ügyemben dr. Györki Imre nemzetgyűlési képviselő jár el, forduljak tehát hozzá. Dr. Györki azt válaszolta levelemre, hogy nyugodtan hazajöhetek, mert az ellenem folyamatba tett sajtópörök időközben elévültek és a hátralévő többi pörökben megszüntették az eljárást. Így tehát annál nyugodtabban jöhetek, mert ellenem nincs semmiféle eljárás folyamatban. Visszatérve Budapestre, három hétig nem volt tudomásom semmiféle eljárásról, majd egy szép napon azt az értesítést nyertem, hogy azzal vádolnak, hogy én játszottam a kommunisták kezére az országot, én segitettem elő a hatalom átvételét, ezzel a felségárulás és a lázadás büntetést követtem el.

— Ez a vád annál lehetetlenebb, mivel köztudomású, hogy a Vyx-féle jegyzék átadása nyomán a Károlyi-kormány elhatározta a lemondását és átadta a hatalmat a szociáldemokrata pártnak. A párt azonban ezzel a hatalommal nem élhetett, mert a fékevesztett

kommunista agitáció akkoriban a tömegeket már annyira megnyerte, hogy a pártnak ezekre a tömegekre nem volt semmi néven nevezendő befolyása.

— Attól kellett félni mindennap, hogy a kommunisták fegyveresen kiszabadítják a gyűjtőfogházba zárt vezetőket és szörnyű vérontás árán magukhoz ragadják a hatalmat. Én az események menetére annál kevésbé gyakorolhattam befolyást, mert közvetlen a kommunizáció előtt egy teljes hónapig dr. Ágai Béla főszerkesztővel Stockholmban voltam, ahol a budapesti napilapok részére rotációs papírt vásároltunk. Amidőn február közepén útnak indultunk, akkor a kommunisták még alig számítottak valamit, amidőn azonban visszajöttünk, az egész főváros meg volt bolondulva, mert a kommunisták időközben ügyes agitációval pénzzel és terrorral nem csak a tömegek nagyrészt nyerték meg, a maguk részére, hanem a fegyveres erő is. Annál nevesesebb engem a kommunista törekvések elősegítésével megvádolni, mivel köztudomású, hogy úgy a kommunizáció előtt, mint a kommunizmus ideje alatt a legélesebben harcoltam minden terror, erőszak, kegyetlenség és gyilkosság ellen. Akkor sem voltam, ma sem vagyok kommunista, mert elvi ellensége vagyok annak, hogy egy maroknyi csoport fegyveres erővel terrorral leigázza a nagy többséget és eltiporja a szabadságjogokat. Ma is az a véleményem, hogy ahol az erkölcsi tényezők hiányoznak, ott csak időlegesen lehet kormányozni, mert a fegyverek ereje egymagában nem elegendő egy ország kormányzásához.

— Itt említem meg, hogy az említett vád dolgában dr. Miskolczy Agost ügyész hétfőn három óra hosszat, kedden három és fél óra hosszat vallott, de szerintem nem tudta azt megállapítani, hogy én bármiféle módon abban a helyzetben lehettem volna, hogy a hatalmat valakinek a kezére átjászhassam.

A. M. T. I. útján kiadott félhivatalos kommuniké első mondatára vonatkozóan a következőket mondotta Weltner Jakab:

— Györki Imre nemzetgyűlési képviselő annakidején eljárt Sztrache főügyésznel. Atnézték az iratokat s ezután kijelentette Sztrache Györkinek, hogy ellenem semmi néven nevezendő eljárás nincs folyamatban. Az ügyészségi iratok között csupán Vary volt főügyésznek hevert egy jegyzetszerű véleménye, amelyben az állott, hogy úgy az én, mint Kunfi Zsigmond szerepére vonatkozóan is kellene eljárást indítani. Már ez is bizonyítja, hogy 1919 december havában ellenem eljárást nem fettek folyamatba.

A sajtó Weltner mellett

A „Népszava” szerdai számában a többek között a következőket írja:

„Nem igaz az, hogy Weltner elvtárs ellen az eljárást már 1919-ben indították meg.

Györki elvtárs az előkészítő munkálatokat kellő alaposítással végezte el és reggelyőzdött arról, hogy a hazajövetel időpontjában Weltner elvtárs ellen semmiféle ügyben eljárás folyamatban nem volt, illetve a folyamatban levő ügyekben részben elévülés címén, részben büncselekmény hiányában — idetartozik az egység okmányainak ügye is — az eljárást megszüntették.

Nyilvánvaló tehát, hogy itt ismeretlen, ötlet reakciós erők gyalázatos uszítására jöszdült meg az igazságügyi apparátus Weltner elvtársunk ellen, aki bízott a magyar kormány ígéretében és a budapesti magyar királyi ügyészség okmányainak hitelességében és nyugodtan hazatért. Nyilvánvaló az is, hogy vagy képtelen a kormány a maga akaratának érvényt szerezni és még mindig kész olgája a rejtett ellenforradalmi törek-

véseknek, vagy tudatos félrevezetés és törbecsalás történt a kormány részéről.

Arra a gyermekes kifogásra, hogy „elnézés” történt, nincsen megjegyzésünk, legfőljebb annyi, hogy aki elnézést követ el, az viselje férfiasan annak a következményeit. A magyar nemzet megbecsülése ellen vét az, legyen akár miniszter, akár ügyész, aki az ország hitelét ilyen otromba módon csorbítja. Nem igaz az sem, hogy Weltner elvtárs letartóztatását azért nem rendelték el, mert elnézés történt a dologban:

a szabadlábán való védekezés az igazságügyminiszter bizalmas rendeletének legsarkalatosabb része.

Hiszen, ha meg ennyi sem volna a rendeletben, akkor igazán egészen fölösleges lett volna azt kiadni.”

De nemcsak a „Népszava” teszi kötelességszerűen magáévá Weltner Jakab ügyét, hanem a polgári sajtó túlnyomó része is védelmére kel az ártatlannul üldözött szocialista vezérférfiúnak. A „Világ”, „Az Ujság”, „Pesti Napló” minden fentartás nélkül magukévá teszik Weltner ügyét és egész terjedelmében leközlik az ő nyilatkozatát, sőt az „Az Ujság” vezércikkben siet Weltner védelmére. Az „Esti Kurir” szintén vezércikkben követeli a Weltner-ellenes hajsza beszüntetését és annak a gyanújának ad kifejezést, hogy az egész ügyet azért rendezték, hogy Weltner és társai ellen azután olyan áron szüntessék be a további hajsztát, hogy Márfiynak és gyilkostársainak is megkegyelmezzenek. Ez ellen az eljárás ellen az „Esti Kurir” már eleve is tiltakozik. A „Budapesti Hirlap”, „Pesti Hirlap”, „Magyarország”, „Az Est”, „Tözsdei Hirlap”, sőt még a keresztény irányzatú „Magyarország” és a „Nemzeti Ujság” is lehető tárgyilagosan kezelik az ügyet és az egész tisztességes sajtó-konkerből borizt, rekedt, rész-szeg hangon, szinte kiordít a „Szózat” aljas bujtogatása, amellyel egyenesen ráusztja az ügyészséget és az ólálkodó orgyilkosokat Weltner Jakabra. Akik a „Szózat” undok és vérengző cikkeket írják ma Weltner ellen, azok a szemtelen fickók a kommunizáció idején ugyancsak igénybe vették és élvezték Weltner bátor védelmét és egzisztenciát adó segítségét. Hálából most szeretnék egykori védelmezőjüket kiirtani a föld színéről. Reméljük, hogy a magyar munkásságnak lesz annyi ereje, hogy megvédelmezze öt esztendő óta emigrációs szenvedés után hazatér vezetőre a hivatalos és félhivatalos orgyilkosoktól.

A Weltner ellen uszító lapok sorában természetesen versenyre kél a „Szózat”-tal a „Nép” és az „Uj Nemzedék” is. Hogy a társaság teljes legyen, szerda este beállt a piszkolódók közé a zsaroló Nadányi Emil mocskos kis félhivatalosa, a „8 Orai Ujság”, amely vezércikkben és külön riportban igyekszik beprotészálni Weltner Jakabot a fegyházba. A „Népszava” csütörtöki száma a következő sommás elintézésben részesíti a kurzuslapok és a „8 Orai Ujság” gyalázatos uszításait:

„A kurzuslapokon, a véreskező gyilkosok eme patrónusain, nem csodálkozunk. De hogy a kormány lapja, amely egyébként liberális színben tetszeleg, amely dudát fúj az Akasztófajussággal és méltó társaival, az — noha nem sokra becsüljük a liberalizmusát — mégis meglep bennünket.

Értjük, hogy a kurzussajtó meg van elégedve — értjük, hiszen ez a szerzet azzal is meg van elégedve, sőt része van abban,

Az előkelő magyarok csak

„Gleich cipőt”

vásárolnak. Ujoran megnyílt cipőszalon. A legmodernebb és legfinomabb női és férficipők újszerű válatéka.

Wien, I. Rotenturmstrasse 20

(Az „Örönd” szőnyegház mellett)

„Az Ember” olvasó 3% árkedvezményben részesülnek!

hogy rablók és gyilkosok szabadon csatangolnak és hencgők közéleti szerepet akarnak játszani, míg jóhiszemű, büntetlen emberek ellen tervszerű politikai hajszt indítanak, parancsot végrehajtó apró emberek száza pedig már ötödik éve szenvednek a börtönök fenekén.

Hát ez az, amiből elég volt, ez az, amit a dolgozó magyar nép nem hajlandó tovább tűrni — az erkölcstelen szőszegésen kívül ez a Weltner-ügy lényege!

Ugyancsak a „Népszava” csütörtöki számában olvashatjuk Fényes László bravúrosan megírt cikkét ezzel a címmel: „Újból folytatni a bűnös eljárást” — t kell indítani.

Fényes László cikkében utal arra, hogy a királyi ügyészek amint az a Weltner-ügyben történik-rendíthetetlen igazságérzettel megindítják az eljárást ha valami bűncselekményről tudomást szereznek. Fényes ártatlanul megjegyzi, hogy ő nem tudta idáig, hogy ez így van, de miután most ugylátja, hogy a dolog valóban így van, ennél fogva hirtelen előterjeszt néhány ismeretlen és megcáfolatlan adatot Héjas Iván és egyéb fehér orrgyilkosok egy némely rablógyilkosságairól. Fényes László megázó erejű cikkét a következő bátor sorokkal végzi:

„Ügyészségi Polgári ügyészség és katonai ügyészség, ezek a rablógyilkosok nem eshetnek öfoméltósága legfelsőbb amnesztíája alá, nemde? Mert a zsebből a pénzt kiszedni s azután a kiraboltakat meggyilkolni, ilyen hazafias fölbuzdulás ismeretlen a történetben. Mi van ezekkel a rablógyilkosokkal? Tessék „újbol folyamatba tenni az eljárást”. A kísértetek mindaddig vissza fognak járni, a sírgödrök mozogni fognak, amíg törvényes megtorlás nincsen! Hogy a kecskeméti kiki ki szolgáltatta ki az ismerős és gyilkos „ismeretlen egyéneknek”, hogy kik kioztak és vertek agyon magánbosszúból embereket, az van olyan fontos kriminális kérdés, mint hogy ki adta át a hatalmat a kommunistáknak.

Elő a való igazsággal, mert az igazság kopogtatni fog és döngötni fogja az igazságszolgáltatás ajtóit.”

Viszont a legnagyobb meglepetéssel olvassuk az Esti Kurir csütörtöki számában a következő néhány sort:

„Ugy értesülünk, hogy Weltner a bizonyítás kiegészítését fogja indítványozni, mert védekezésének súlypontja az, hogy nem ő és a cziáldemokrata elvtársai adták át a hatalmat a kommunistáknak, hanem Károlyi Mihály gróf és így őt ezért a politikai cselekményért felelősségre vonni nem lehet.”

Mi elképzelhetetlennek tartjuk, hogy Weltner Jakab Károlyi Mihályt óhajtáná felelőssé tenni a proletárdiktatúraért, nemcsak azért, mert képtelennek tartjuk Weltner egy ilyen férfiatlan gesztusra, hanem azért is, mert hiszen velünk együtt Weltner Jakab is nagyon jól tudja, hogy Károlyi Mihálynak semmi része nincs az ugynevezett hatalomnak a bolsevisták kezére való átadásában. Az, hogy Weltner ebben a dologban teljesen ártatlan, a világért sem lehet azt, hogy Károlyi Mihály volna a „bűnös”. Károlynak semmi köze az ügghöz és mi reméljük, hogy ezt hamarosan Weltner maga fogja kinyilatkoztatni.

Az Ujság csütörtöki száma a következő elmés Rovást írja a Weltner-ügyről:

„Az „elnézés”, ahogy jó magyarul az ügyészség mondja, mint büntetőjogforrás mindenestre érdekes ujság. Ha az ügyészség nem elnéz, Weltner Jakab szépen Bécsben marad. De mivel elnézett, esetleg itthon börtönbe kerül. Kárpótásul örüljön, hogy nem tartóztatják le eleve. Talán mégis így rendjén. Talán az ügyészség „elnézése” felderítetvén, a korrekt igazságosság ezt mondaná: nem akarok gimplifogó lenni. (Ezt a kifejezést az „elnézés” stílusában alkalmazzuk.) Szabálytalanság esetén a versenybíró az utolsó szabályos helyzetre állítja vissza. Tehát Weltner vissza kellene engedni Bécsbe és ha a helyzetről „elnézés”

nélküli információt kap, ám jöjjön ide, ha akar.”

Ugyancsak Az Ujság értesítése szerint mérsékelt politikai körök bizonyosra veszik Weltner Jakab ügyében a pertörleszt, mert ez az egyetlen út a megoldás felé.

Hivatalos nyilatkozatok

Polányi Aladár dr. főügyész helyettes a következő nyilatkozatot tette a Weltner ügyben:

— „Mindenekelőtt kijelentem, hogy Weltner ellen lázadás, felségsejtés miatt folyik az eljárás. Lázadás és felségsejtés címén azért, mert Weltner 1919 márciusában résztvevő annak az egyezség-okmányának aláírásában, amely miatt tudvalevően már bírósági eljárás folyt le az egyezségi okmány többi aláírója ellen. Az aláírók legnagyobb részét már elítélték, a többi ellen nyomozó-lel van kiadva, amely természetesen, még ma is teljes érvényben van. Izgatás miatt folyik eljárás Weltner ellen azért, mert 1919 június 19-én olyan beszédet tartott, amely a diktatúra uralmának fenntartását célozta. Mindezen események miatt vádirat készült Weltner ellen és nyomozó-lel is volt kibocsátva. Az a sokat emlegetett salvus conductus pedig azt jelentette csupán, hogy a nyomozó-lel vonatlik vissza, az eljárás azonban ettől függetlenül tovább folyik. A kormány rendelkezése csupán azt célozza, hogy mindazok visszatérhessenek, akik ellen nyomozó-lellet bocsátottak ki, de az eljárás egyikük ellen sem szűnik meg. Letartóztatni nem fogják egyik hazatérőt sem, de elkövetett cselekményeikért természetesen felelni kötelesek. Abszurd beállítás az, mintha az igazságügy-miniszter álláspontja nem fedné az ügyészségét.”

A Pesti Napló csütörtöki száma beavatott helyről a következő hivatalos magyarázkodást teszi közre:

— Amikor Weltner ügyvédje előzetesen érdeklődött az ügyészségen, ott csakugyan azt az információt adták neki, hogy Weltner ellen nincs bünvádi eljárás folyamatban. Az akták között ugyanis csak kétféle eljárásról szóló iratok voltak. Nevezetesen szerepelt az iratok közt sajtó útján elkövetett három rendbeli izgatási eljárás, ezek az ügyek azonban elévültek. Szerepelt továbbá egy másik bünvádi eljárás, amely azért indult annak idején Weltner ellen, mert a kommunálatt az akkori bürtörközpontból két villanylámpát vett. Tekintettel arra azonban, hogy ezt a bürtörközpont időközben rendelettel likvidálták, ebből az ügyből kifolyóan megszűnt a bűncselekmény tényálladéka és így az eljárás is megszűnt. Így alapon mondták aztán az ügyészségen, hogy Weltner ellen nincs eljárás.

— Csak amikor Weltner már Budapesten volt, derült ki, hogy folyamatban van ellene két másik eljárás is, amelyek még 1919-ben indultak meg. Az egyik eljárás: az egyességi okmány aláírása miatt, a másik: egy izgatós beszéde miatt. Ezek az akták nem voltak a Weltner-féle iratok közt hanem a kommunista-ügyek nagy aktacsomójába keveredtek és amikor ebben az aktacsomóban — más ügyekben beérkezett kérvények miatt — kutattak, kerültek elő a Weltner ellen e még 1919-ben megindult két eljárás iratai.

— Amikor Weltnerrel aztán közölték Budapesten, hogy ilyen két régi eljárás folyamatban van ellene, Weltner azt jelentette ki, hogy elébe áll a vizgatlatnak.

— Az igazságügyminisztérium változatlanul annak a rendeletnek alapján áll, mely az emigráltak ügyében nemrög kiadott. Vagyis: nem áll útjában annak, hogy azok az emigráltak, akik ellen csak csekélyebb ügyben folyik eljárás, hazatérhessenek, s illetők azonban a bíróság előtt felelni tartoznak, s a kedvezmény csak arra szól, hogy szabadlábán védekezhetnek.

— Már most igaz, hogy Weltner ügyében sajnálatos tévedés történt, mert a folyamatban lévő két eljárás iratairól előzetesen nem tudtak, s Weltner abban a tudatban jöhetett haza, hogy nincs ellene eljárás. Ép ezért, noha itt olyan súlyos ügyekről van szó, amelyek nem tartoznak a főntebb idézett rendelet alá és noha a terhelhet ily ügyben a bünvádi eljárás szerint le kellene tartatni: — az igazságügyminisztérium mégis arra az álláspontra helyezkedett, hogy Weltner ellen ne hozassék letartóztatási végzés, hanem szabadlábán védekezze. Az igazságügyminisztériumot erre az elhatározásra az bírta rá, hogy senki ne vetesse fel azt a vádat, mintha itt a hatóság részéről valami „törbecsalás” történt volna. Annál a sajnálatos tévedésnek következményei, hogy Weltner nem tudták informálni előzetesen az ellene folyamatban lévő eljárásról, iz

igazságügy-minisztérium tehát a maga részéről eddig is már azzal honorálta: hogy Weltner szabadlábán maradhatott.

— A végleges döntés egyébként még megfontolás tárgya az igazságügyminisztériumban, s valószínűen pénteken fog megtörténni.

Weltner felel

Weltner Jakab erre a hivatalos fecsegésre a következő választ adja a Pesti Napló hasábjain:

— Ügyvédem dr. Györki Imre, gondosan utánajárt az ügynek, hogy a szóbanforgó eljárást mikor indították meg. Ő azt derítette ki, hogy az 1919-ik évben ilyen akta nem is volt, tehát az eljárást nem indították meg. Csúpán Váry Albertnek van egy olyan leírata, — ez azonban más ügyben készült — amelyben az a megjegyzés van, hogy figyelembe kellene venni azt, milyen szerepe volt Weltner Jakabnak és Kunfi Zsigmondnak az egység okmányainak létrejötte körül?

— Hangsúlyozom tehát, hogy Györki közlése szerint 1919-ben ilyen eljárás meg nem indult.

— Ezzel szemben való az, hogy Györki Imre kifejezetten feltette azt a kérdést az ügyészségen, vajjon az „egység okmányai” miatt folytatnak-e eljárást. A válasz kifejezetten az volt, hogy: nem.

— Ami pedig azt az állítólagos híresztelést illeti, hogy amikor itt Budapesten ez ügyben az eljárást velem közölték, azt jelentettem volna ki, hogy: álllok elébe, — ez nem fedi a valóságot. Egyáltalán nem is jutottam abba a helyzetbe, hogy így nyilatkozzam. Bizonyos az, hogy nem mentem el akkor sem Pestről, noha talán elmehettem volna...

Mit mond Vázsonyi?

Az Ujság legújabb száma megszólaltatta a Weltner-ügyben Vázsonyi Vilmost, aki a következő rendkívül érdekes nyilatkozatot tette:

— Abszolúte nem tudom megérteni — a kormány lépését. Érthetetlen előttem, hogy micsoda célja van ennek az eljárásnak. Véleményem szerint a kormány éppen az ellenkezőjét fogja elérni, mint amit el akar érni. Jól jegyezzük meg: az emigráció likvidálása egyik legnagyobb érdeke. Magyarországnak. Ezt a kormányuk is figyelembe kellene vennie, ezenfelül pedig az is fontos, hogy

Weltner Jakab tényleg tisztességes ember volt, hiszen közismert tény, hogy a bolsevizmus alatt milyen becsületesen kelt a polgárok védelmére.

— Nagyon szokatlan, hogy most pert csördítenek annak a Weltner Jakabnak a nyaka közé, aki az ügyészség előzetes salvus conductusával tért vissza az országba. Kiállították neki a bizonyítványt, hogy semmiféle eljárás sincs folyamatban ellene s mégis perbefogták, amikor itt termett Budapesten. Ez még exotikus országban is lehetetlen volna. En úgy látom, hogy

ez a per a legnagyobb politikai botlás. Egyuttal újabb bizonyítéka a kormány ingadozásának. Számos bizonyítékát látjuk annak, hogy a kormány ide-oda hajladozik és szüntelenül taktikázik. Jobbra üt, majd balra dőf és ezt nevezi — aranyközéputnak! Elérkezik az a perc, amikor Jobbról is, balról is a kormányt fogják ütni.

Ha a kormány egyszer már tárgyalta a szociáldemokratákkal és megegyezett velük, akkor nagyon helytelen utra tért, amikor most beléjük vág. Láttunk már ilyen offenzívát a fajvédők ellen is, de tanui vagyunk a szomorú helyzetnek, hogy a kormány csak szavakkal harcol a jobbszélsők ellen, cselekvéseiben azonban egy uton jár velük. Tőlük vette át a numerus clausust, a felvételi vizsgát, a monopólium-rendszert, sőt átvette a fajvédők egész gazdasági politikáját. Láttuk azt is, hogy a kormány hősiiesen kirohant Wolffék ellen és azután ugyan olyan hősiessen visszazaladt. Meglobogtatta a zászlót, hogy jön a választás és azután visszaharsonázta, hogy mégsem lesz vá-

lasztás. Ma ott tartunk, hogy van kurzus elleni és kurzus-melletti új kurzusunk aszerint, amint páros vagy páratlan napok köszöntennek reánk, s én úgy látom, hogy a Weltner-ügy is ebből a talajból fakadt.

A „Világ” — emlékeztet

A „Világ” című budapesti napilap vasárnapi számában bátor sorokban igyekszik emlékeztetni a budapesti sajtó munkásait arra, hogy a proletárdiktatúra idején mit jelentett a számukra Weltner Jakab és Göndör magatartása. Őt esztendői szakadatlan rágalomhadjárat után tagadhatalanul jól estek nekünk a „Világ” hasábjain megjelent megállapítások és nem vonhatjuk meg önmagunktól azt az elégtételt, hogy alább szősz szerint le ne közöljük a „Világ” emlékeztető megemlékezését:

— Jó lesz egy kicsit emlékezni. Weltner Jakab ellen állítólag vádirat készült az ügyészségen. A paragrafusok és az amnesztia-rendelet értelmében az ügyészség minden valószínűség szerint azt teszi, ami jogában áll és ami kötelessége: ehhez nekünk lényegben hozzászólni nem áll módunkban. Az ügynek azonban van egy másik oldala is és ez a másik oldal az, amely bennünket arra indít, hogy mégis csak néhány reflexiót fűzzünk az esethez. Öszintén szólva, a vádirat híre bennünket kissé váratlanul ért, úgy látszik azonban, hogy lap társaink jórészt nem lepte meg, sőt mintha némi benső, alig eltitkolt örömet is éreznének, hogy megérkezett. Bizonyos passzionátus hang jellemzi azokat a cikkeket, amelyek ezzel a vádirattal foglalkoznak és a belső elégtételt egy fajtája nyilvánul meg abban a módban, ahogy a hírt szervirozzák. Lehet, hogy Weltner Jakab valóban mondott inkriminálót a szovjetházban, ámde nem szabad a feledékenységet tulhajtani és első sorban az újságíróknak nem szabad a feledékenység luxusával fényütni olyankor, amikor az emlékezés bizonyos erkölcsi kötelességekkel jár. Weltner Jakab volt az, aki a szovjet nehéz, véres és sivár napjaiban bátran szembe szállt a terrorttal, amelyet a szovjet hivatalos sajtóorgániumai fűtöttek. Weltner Jakab és — az igazság érdekében illik idejegyezni: — Göndör Ferenc voltak azok, akik a letört, reményvesztett, elcsigázott polgári társadalom számára a halvány vigaszt, a pillanatnyi enyhülést, az emberi hangot jelentették a martalócok dübörgése közepette. És arról sem szabad megfeledkezni, hogy ők voltak azok, akik a polgári lapok kereteit megmentették és lehetővé tették a polgári újságíróknak, hogy bármilyen erkölcsi concessiók árán, de a szovjet idején kényeret keresessenek a tollukkal. Ezt a körülményt mi szögezhetjük le a legbátrabban, mert a „Világ” megmentéséhez nekik sem volt elég ingerenciájuk. Mi a szovjet negyedik napján áldozatul estünk a sajtódiktatúrának, de meg kell állapítani, hogy Weltner Jakab és Göndör Ferenc képviselték az ellenzéki hangot és a mérsékletet abban az atmoszférában, ahol mindenki elvesztette a fejét. Weltner Jakab és Göndör Ferenc viselt dolga inkriminálhatja az ügyészség, de a magyar újságíróknak talán mégsem ildom olyan zenét szolgáltatni, amely senkinek sem használ, amelyet még csak meg sem rendelt senki, de amely bizonyos elemi erkölcsi kötelezettségek mementőjét harsogja tul. Erkölcsi kötelességeket, amelyeket véleményünk szerint nem lehet felborítani sem politikai, sem világnézeti ellentétek alapján, sem feledékenység alapján azoknak, akik valamikor személyi biztonságot és egzisztenciát köszönhettek Weltner Jakabnak és Göndör Ferencnek. Bennünket nagyon sok minden, egy egész tenger választ el tőlük, de úgy érezzük, kötelességünk volt mindezt elmondani, azoknak a nevében is, akiknek több okuk volna emlékezni Weltner és Göndör kommunálatt viselt dolgaira, mint nekünk.

Café-Restaurant Atlantis

Wien — Schwarzenbergplatz

Elsőrangú étkező és kávéház. Egfinomabb menü. Az ekele magyar világ találkozóhelye. Minden este Beiger Max kitűnő zenekarahangversenyez.

Othmar Schiff

a legelőkelőbb bécsi hölgyfodrászterem
I., Kärntnering 6.

(A Bristol-szállóval szemben)

Az elegáns magyar urihölgyek találkozóhelye. Specialista a „GARÇONNE” hajvágásban. Irányítója és vezetője az internacionális hajdivatnak.

Igy irtak ők...

Most tíz éve, hogy elindult utjára a náborus szörnyűség. Erdemes, régi újságokban lapozgatni, hogy lássuk, hogy izgattak, uszítottak, bujtogattak háborura olyanok is, akikről ma el sem hinné az ember. Itt fekszik előttünk a „Nyugat” 1914-es évfolyama. A „Nyugat” valamikor gyönyörű kultur. munkát végzett és még ebben az előkelő folyóiratban is szemérmetlenül folyt a háborus bujtogatás. Fenyő Miksa „1914” című cikkében a következőket volt képes leírni:

„Végig nézek magamon: körülbelül ma is áll még, amit tizenöt esztendeje Zomborban az ezredorvos ajkbigyészve megállapított rólam: épséggel nem vagyok marciális kinézésű legény. (Gondolom az ezredorvos ezt egyszerűbben az untauglich szóval fejezte ki.) De azért hat-hét órai éjjeli gyaloglásnak, konzerv ebédnek, sáncokban való hasalásnak nyilván oda se néznék. Ha csak úgy fél szemmel. És a szomszédom is, aki a térkép fölé hajolva a grodecki műutat méregeti tekintetével és mert, hogy az utcán, kávéházban és mindenütt állandóan sorozást tartok a civilek közt — sokan mások, százan és százazren... hogyan, hogy mi még itt-hon vagyunk. Hogyan lehet az, hogy amikor az egyetlen lehetőség, az élet igenlésének egyetlen formája: az ellenség előtt megállni, a fegyvert magunkhoz szorítva a sötétbe bele meredni, lábunkat ennek a magyar talajnak neki feszíteni, hogy itt száz-ezrek járnak rendes foglalkozásuk után, távoli szemléltői ennek sorsunknak. Paul Blacho, Zugf. inf. Reg. 44. tot, olvasom a veszteségek jegyzékében. Honnan az a gyerekesen kórikus érzés, hogy ha én ott vagyok, nem történt volna ez! Honnan az aktivitásnak képzeletünkben való határtalan tobzódása, gyerekkori álmok újra csillángelése! És itt ülünk és pontosan tudjuk, hogy merre van Zamosc, meg Belc, meg Grodeck és ami veszteség ér bennünket, vajjon mit tettünk annak elhárítására és ami hatalom gyarapítást a háboru jelent, vajjon mit kockáztatunk érte. („Három testvér öcsém van a harctéren”, mondom, tüntetve kínos mentesítéssel.)

A jövőben ez nem maradhat így. Nagyszerű terveket szövök, a véderő fejlesztéséről, a pedagógiának a katonai nevelés szolgálatába állításáról, a véderő költségének új módú előteremtéséről. Az unjonkontigens mai rendszere, mondom, nem kielégítő véderő szempontjából és igazságtalan az általános védőköltség szempontjából. A mai unjonkontigens mellett, mely a 20–23 évesek sorából került ki, kellene egy második unjonkontigens a 24–26 évesek sorából és egy harmadik kontigens a 27–32 évesek sorából — talán a fele illetőleg egy harmada a kontigensnek. A háboru elmúltával ezzel az ideával bővebben kell foglalkoznunk.

A tiszt kérdés. Kevés a tiszt. Ugy gondolom a katonai kiképzésnek már a középiskola felső osztályában kellene kezdődnie és az egyetemen folytatódnia, ez adna aztán jogot az egyéves önkéntességre, ez képesítene, egyúttal kötelezne is mindenkit arra, hogy tiszt legyen anélkül, hogy az így adódó tisztkontigens az unjonc létszámba betudandó volna. (Amely hevenyészve, papírra vetett javaslatok egyúttal arról is némi fogalmat adhatnak, hogy a katonai erő értékelésének, a pedagógiának, általában egész gondolkodásunknak milyen ártértelese fog háboru után bekövetkezni.)

Az új retorikai tankönyvbe okvetlenül fel kell venni a következő írásműveket és beszédekét: A monarchia demarche-át Szerbiához, a német császár manifestumát, „Népeimhez”, a német császár manifestumát, melyet a birodalmi gyűlésen mondott el, Burns angol miniszter beszédét, melyel választói előtt az angol kabinettből való kilépését igazolta, von Stein főszállásmester néhány jelentését...

Igy örjög a „Nyugat” hasábjain a vérszomjas Fenyő Miksa, aki mindenkit ki akart kergetni a frontra és aki nagyszerű terveket szőtt a véderő fejlesztéséről, de amely terveket a háboru után hirtelen abba hagyta és tán már abba is bele törődött, hogy az új retorikai tankönyvbe — ne vegyék fel a monarchia demarche-át Szerbiához, a német császár manifestumát, sőt von Stein főszállásmester vérfröcskölő hadi jelentéseit se.

Ugyancsak a „Nyugat” hasábjain tombolta ki vérengző háborus ösztöneit ezekben az időkben Balázs Béla. Erdemes, hogy Balázs Béla néhány nappal ezelőtt a bécsi „Der Tag” című lapban „Man vergisst” címmel erősen pacifista tendenciájú cikket írt, mondván, hogy már elfelejtették az emberek,

hogy mi volt a háboru. „Man vergisst.” Megakarjuk győzni Balázs Bélát arról, hogy „Man vergisst” nicht, nem felejtettünk és nem is engedjük elfelejteni, hogy mit művelt a háboruban például Balázs Béla. „Páris-e vagy Weimar?” című cikkében a „Nyugat”-ban a többek között ezeket írta Balázs Béla:

„Ez a háboru szent. Ami ilyen ész és érzék bontóan nagy, ami tul-nő látásunkon és itéletünkön, az az örök elementumok világából való, még ha mi cselekedjük is. Ez a háboru szent az emberiség történetében, mint ahogy szent volt a Fudziama és a Monteverest és a Parnassus és minden felhőbe tűnő hegyóriás a völgyi népek előtt. Szent kell legyen ez a háboru, mert csak a világalkotó elementumok örök törvénye támaszthat ilyen néprengést. Mert korcsmai verekedés lobbanhat fel privát vélemények különbségéből, de ahol hegyek omlanak egymásra, ott az egy örök törvény dolgozott és áhitattal feküdnék alája még ha minket temetne is el. Es mert örök természeti törvény munkája, tehát értelme van, mert a természetben nincs olyan halál mely ne az életet szolgálja és nincs a történelemben olyan háboru, mely vérözönével végül is ne az evolúció számára mosna árkot. Ezt rég óta tudjuk, de jó most ismételni és mindennapi imádságul újra meg újra elmondani, nehogy bizó szívünk elfáradjon a halott siratásban. Jó ezt most tudni mikor nemcsak férjek, fivérek, fiak halnak meg 30–40 évvel korábban a muszájnal, hanem meghalnak, amiket örököseiknek hittünk: szerelmek, hitek értékei. Mert ebben a háboruban nem csak tetők gyulladnak ki, hidak repülnek levegőbe, hanem száz éven át imádozott kultur eszmények dölnék romba. Még a németek egy srápnelt se lőttek Liege felé, mikor ami lelkekben már elhanvadt Páris. Nem szeretjük többé Páris-t.”

„Igy van. A francia kultura latin szelleme stagnáló absztrakt kristály rendszer vegetáció nélkül való, mozdulatlan és jövőtlen. Ezért van ott annyi forradalom. Mert igazi néprevolúció nem robban ki minden emberöltőben. A francia forradalmak rationalista forradalmak, dialektika eredményei, nem a néplelek öntudat alatti áradásai. Ezért is nem jelentett egy francia forradalom sem államást. Ezért jöhetett az 1793. után Napoleon és a harmadik forradalom után I.I. Napoleon. És ahogy a németek győzelme 71-ben köztársaságot csinált a királyságból, ugy most könnyen lehet, hogy királyságot fog csinálni a köztársaságból. Aki élt egy kicsit köztűt, az tudja, hogy milyen köny-

nyen és szívesen lennének ők egy új XIV. Lajos udvaroncái. Elméletek lázadtak elméletek, formák formák ellen és egyik sem volt lelkek mély vegetációjának felszínre növése. Hogy mégis vér folyt? Hogy heroikus halálos küzdelmeket vívtak; ez temperamentum dolga. Ötleteikért haltak meg, nem eszmékért. A latin szellemnek mindig is ragyogó ötletei voltak csak: magas röptű ellobbanó rakéták, nem eszmék: százados áradások lassu emelkedése. Az ellenség elfogultságát gyaníthatná valaki szavaimban, az enyéimben kivált, mert engem itt régen németnek bélyegeztek le, mivel való, hogy sohasem kedveltem a „latin világosságot.”

Cikke további során Balázs Béla az akkori konjunktúrának megfelelően tovább piszkolja a franciákat és magasztalja a németeket. Mindenesetre nehéz jellemezni azt az értékelést, amely a háboru szentnek és a forradalmakat általában, de különösen a francia forradalmat valami egészen felszínes tréfának igyekszik feltüntetni. Régen bántak úgy el a nagy francia forradalommal, mint ahogy Balázs Béla 1914-ben elbánt vele és annál szebb, hogy ugyanez a Balázs Béla néhány esztendővel később a magyarországi proletár forradalomban, mint legszelebb kommunista szerepelt. Ameggyőződésnek ez a bajnoka éppen olyan véres háborus uszító 1914-ben, mint amilyen veszett bolsevik apostol 1919-ben. Szóval, amikor a háboru volt divatban, akkor háborus párti és forradalom ellenes, akkor a háboru szent és amikor a forradalom van divatban, akkor örjögő forradalmár és akkor a forradalom szent. A milyen a konjunktúra.

Hogy a tréfa teljes legyen, leközöljük itt a „Nyugat” egy másik számából Balázs Béla harciéri levelét. Tessék:

„Kedves Ignotus!

Meneközben égő falu tűzénél írom, hogy gondolok reátok és kedvelek, ti is gondoljatok rám. Nem hoztam szígyent a „Nyugat”-ra. Tegnap tizedessé, rajvezetővé léptettek elő. Tábori számunk most változott: 96. Küldjétek valami újságot, amíg még olvashatom. Ritkulunk, de nagyon előre megyünk. Ölel mindnyájatokat Balázs Béla.”

Nem folytatjuk. Így irtak ők...

Igy irtunk mi...

Ugyancsak 1915-ben íródtak és előbb a „Népszavá”-ban majd a „Szenvedések országútján” című könyvben és később az „Ilonka” című könyvben jelentek meg ezek a tudósítások egészen 1917. végéig és ezekből idézünk még néhány apróságot. A „Szenrajzok” című cikkében írta Göndör Ferenc az ojtózi harcra vonatkozó helyéről a többek között:

„S a kis falusi ház szobájában, iskolák poros pádimentumán fetrengenek most sebesült hőrgő katonák. Ha az ember néhány órát itt tölt a kötöző helyen, annyit tud meg a háboruból, az emberi szenvedésekről, a mártíriumokról olyan pokoli sokadalmu zudul elébe, hogy még az álmai sem lehetnek többé zavartalanok soha. Székely katonát fektetnek az asztalra, a szeme lehunyva, egész teste mozdulatlan. Olyan mint egy hulla. Haslövése van. Az orvos munkába veszi. Nem kell elaltatni, ájultan fekszik, lehet vagdalni, operálni. A műszeréről csöpög a vér, amely lecsurog az asztalról és hallani, ahogy koppanva lefojdogál a szoba padozatára. Az orvos vagdal, operál, kötöz, azután megcsóválja a fejét és a mozdulatlanul vérző székelyt viszik be meghalni.

— Ezen a szegény fiún se lehet segíteni, — mondja szinte magának, — mormolja az orvos és már vizsgálja a következő székely borzalmasan szétroncsolt arcát, amely csupa sáros vér. Az első kezdetleges kötést lefejt, a katonát fájdalommal feloldit, az arca annyira eltorzult, srappnel égette össze — hogy nem lehet felismerni rajta: gyerekember arca-e vagy pedig aggastyáné. Nem bírom nézni a kinlódását, odamegyek az egyik sarokba és nézem a sebesülteket, akik dideregve, reszketve várják, amíg rájuk kerül a sor, amíg ők is odakerülnek az asztalra.

A legtöbbnek átszűrő az vére az első kezdetleges kötésen. És egymásután mind odakerülnek a műtőasztalra és véreszetten, sárgán, lázasan és halottan viszik őket a szanitécek a szomszéd házakba. Az orvosi szobában az asztal fölött pisálókó lámpa gyér sugarai között nehéz gyógyszerzsag birkózik az embervér átható szagával.

A késő esti órákban az orvossal átmegegyek a szomszéd házikóba, amelynek szalmával behintett padlózatán ott fetrengenek a sebesültek, akik már kereszttülméntek a műtőasztalon. A szalma itt-ott véres. Itt lyőszörögnek, ott jajgatnak, odébb valaki ázában félrebeszél és a szomszéd szobából hörögés hallatszik ki. Átmegegyünk: itt a súlyosabb sebesültek vannak, néhányan fülködölva lyőrgnek, vagy három — megmutatja az orvos — éppen most haldoklik. Ezek szegélyek nem kerülnek haza soha, hiába várják árva őket. A szomszédház iskola volt, most ándegyik szobájában sebesült katonák hanyóolodnak. A hörögés a kínos nyőszörgéssel összevegyül, összegémberegett mozdulatlanág mellett görcsös fetrengés, rémes vonaglás, ijesztően kapálózó véres kötések, mezelelen összevissza kötözött felsőtest, hátra-süngő, verejtékes sárga szomorú fejfel...

„Es itt valamikor iskola volt és egészeget, pirosarcu drága kis gyermekeket tanítottak itt minden szepre, jóra, tudományra, alamikor...”

A „Haditudósítás — harmadik Karácsonyra” című írásunkban a következők oglaltattak:

„Hegymászó botom szuros végével szórazottan rajzolgattam a sárba ábrákat és em tudtam odafigyelni, mikor csinos kis arcú brávrokat meséltek el, amikor prakus háborus berendezéseket magyaráztak s mutogattak, mert arra kellett gondolnom, hogy hiszen azóta a háboru mégis csak tart

és még most sincsen vége. Ezt gondoltam már az első nehéz hónapokban is és fásult voltam és szomorú és nem tudtam lelkesülni, amikor pedig körülöttem mindenki lelkesedett, az én szememet könnyek homályosították el, amikor mámoros lázban csillogott mindenki szeme. Magányos és elhagyott vándora voltam a háborunak. Minden és mindenki jedgen volt nekem, sohasem tudtam azt érezni, amit mások éreztek, nem tudtam én másra gondolni, mint azokra, akik kint állanak az árokokban és azután lebuknak véres, meleg arcukkal a hideg sárba, a kemény fagyos rögre, a sima fehér hóba. És most már a harmadik Karácsony van. A harmadik...

Hogy mi ment végbe e között a három Karácsony között arról kellett volna a háboru bolyongó krónikásának számot adni. De lehetett-e, szabad volt-e? Nem lehetett, nem volt szabad, ereje sem igen volt hozzá az embernek. Az uton, amelyet ezalatt az idő alatt megjártam, vér volt, könny volt, szenvedés volt és minden kanyarulatnál ezer új rémület leskelődött feldult csataterek, az ő csöndes és örökre elnémált halottaikkal, költöző helyek az ő vándorló, vérző hőrgő sebesülteikkel, haldoklók soha el nem felejtethető, eltorzult arca, összegémberegett teste, végtelenbe nyúló földalatti áregek, ijesztő, vőszsagu felhomálya: ezek a képek kísértnek és riasztgatnak még álmomban is. Elfoglalt és visszafoglalt városok halotti csöndje, földönfutó, hajléktalan menekülők vándorlása a kigyózó és reménytelen országtakon és egymást határoló, egyásba olvadó és sehol nem végződő katonatemetők, földből kiütöző fakeresztek végtelenbe menő utja: ez jelzi ezt a szomorú három Karácsony közötti időt. Ki tudná fölmérni a szenvedést, ki tudná számontartani a kint, a könnyet és a vért, amely muló emberi életből olyan gyszas bőségben omlott ezekben az ugynevezett történelmi időkben? A háboru bolygó krónikása, ha számadást tart önmagával, ha visszanéz egy kicsit, be kell vallania, hogy nem tudott elhozni magával semmit abból, amit vérző szívvel, könnyező szemmel, reszketve és megdőbözve látott és nem tudott megéreztetni semmit abból, amit magabároskadva, kétségbeesetten érzett. Azt csak látni lehetett és azt csak érezni tudta az ember. És amit senki sem mert volna hinni, az ime szörnyű valóság: a katonák már a harmadik Karácsonyt töltik a lövészárkokban. Hogy milyen a rajonabeli harmadik Karácsony, azt jó volna látni azoknak a nagyragu férfiaknak, akik jól fűtött szobájukban, kényelmes fotelükben még most is arról tartanak vérszomjas szónoklatokat, hogy a háboru pedig folytatni kell tovább, mindig csak tovább. Ha ezek a bátor lordok, márkik és egyebek kifáradnak megnézni, hogyan fest a szeretet ünnepe a lövészárkokban, akkor nem lesz tán szívük és nem lesz merészségük utjába állni a béke megváltó gondolatának, amely végre — nagyon későn — elindult és amelyet most lelketlen utonállók felakarnak tartóztatni. Pedig már a harmadik Karácsonyt töltik a katonák az árokok és mennyi özvegy és mennyi árva gubbaszt a karácsonyfák árnyékában. Karácsonyfáknak most csak árnyékuk van, hiába ég a sok színes gyertya, nincsen fényük. Hazug ez az ünnep mert a Megváltó elfelejtette megváltani az emberiséget. A szenvedő és gyászaborult emberiséget a béke válthatná meg. Ha majd ez elfőn végre a háboru bolyongó krónikása lerőhat tán valamit nagy adósságából: megpróbálja elbeszélni, hogy is volt az, mi is volt az, amikor nem volt béke. Most nem lehet... Most nem tehet az ember mást, minthogy megindult szívvel, könnybelábadó szemekkel néz csak néz a hazug karácsonyi fény mögött sötétlő lövészárkok felé.”

„AZ EMBER” előfizetési árai:

Egész évre:	Fél évre:	Negyed évre:
220.000 o. k.	110.000 o. k.	55.000 o. k.
110 cs. k.	55 cs. k.	28 cs. k.
550 lei	275 lei	140 lei
275 dinár	140 dinár	70 dinár
8 dollár	4 dollár	2 dollár
64 fr. frank	32 fr. frank	16 fr. frank

Baden Kirándulók találkozó helye **Baden**

HOTEL-RESTAURANT „STADT WIEN”

ELSORANGU ETELEK ÉS ITALOK

A MERICAN-BAR

TULAJDONOS: FRANZ KUBELKA

Kurpark kávéház

és vendéglő nyitva! Naponta koncert!

Graben szálló és kávéház

Dianabad kávéház

Naponta 2 óráig kedden, csütörtökön és vasárnap 3 áig nyitva. Naponta a külföldi tünéről visszatért

Munczy Béla kitünő cigányzenekara hangversenyez!

I. DOROTHEERGASSE 3 TELEFON: 75-2-10

Az új igazgatóság alatt figyelmes kiszolgálás és polgári árak!

!! A magyar kereskedők találkozóhelye !!

Osztrákországi levél

Kelt Bécsben 1924 július 8-án

Edes néném! Kolostorujfaluban csata volt. Stram kampószerkesztes csapatok vitézül megtámadták a munkásokat, akik torna-játékra vonultak ki a gyepre és az asszonyaikkal meg gyermekeikkel szórakoztak a játéktéren, amely hirtelen csatarré változott át. Mert rengett a föld és hatalmas kampószerkesztes zászló alatt csupa válogatott kampószerkesztes harcos masírozott fel, szemükben harci tűz lobogott, zsebükben revolver, csak éppen ágyukuk nem volt. Amikor meglátták a fegyvertelen munkásokat a nagy tömeg asszonyt és a sok gyereket, az hős kampószerkesztes zászlóalj hadiállapotban levőnek tekintette magát. Semmi hadüzenet, ami helyes is, mert minő oktalanság a formásokhoz ragaszkodni és a háborút így tudni adni: van szerencsém hadat üzeni! Hogy lehessen előre sejteni, hogy az szerencse hozzá pártolandó? A kampószerkesztesek úgy harcoltak miként az oroszok. Tizenegy sebesült horította a csatateret, amikor jött a policei és lefújta a háborút, foglyul ejtve a kampószerkesztes hadiakat. Látni néni így szórakoznak a szent vasárnapon, keresztényi létükre eleven vért ontanak. Van szerencsém kéne megüzeni, hogy az ilyen dolgok nekem abszolút nem tetszenek. Ennél bizonyára már jobban tetszett volna az a parádé, amelyről írod néni, hogy az Szent Margit-szigetén folyt, amikor is vitéz Horthy Miklós több mint kétezer vitézt vitézzé avatott. Amikor Horthy ur szónokolt és azt mondta, hogy demokratikus eszmében kell összefogni, majd így fejezte be beszédét:

Tisztelet adassék az igazi Istennek, akit a mi őseink Hadurnak neveznek!

Egyszer már mégis meg kellene tanulnia a kormányzó urnak, hogy őseink az igazi Istent nem nevezték sohasem Hadurnak. Sem a pogány magyarok, sem az keresztény hitelt felvett magyarok nem ismerték Hadurnak az Istent. Egy költőnkben, talán Vörösmarty urban tisztelhetjük a Hadur keresztapját, tehát ne imputáljuk az őseinknek a Hadurat, mert az mennyekben, az postások közt nagy zavar támadhat a tisztelet kézbesítésekor.

En nekem néni az anafelül is sehogyszem pásszol és a tulzott nagy kacérokodás az ősi magyarokkal. Való igaz, hogy mostand is legendás időköt élünk, az nagy nemzeti felbuzdulás idejé, amikor az kiviteli engedélyeket is gróf Tiszákéknak kapják, de már kérlek néni — keresztény ország vagyunk — még játékból sem tanácsolnám, hogy az pogány szokások felújittanak. Lám a ludovikások évzáró ünnepén már fehér lovat áldoztak. Ne hídd néni, hogy mi rosszabb magyarok volnánk, azóta nem tudok elmenni egy fehér konflis ló mellett, hogy meg ne kérdezzem a gazdáját, hogy adja a paripát? Szegény vagyok, de egy fehér lovat, istenem, warum denn nicht? Itt mély hálát kell érezni az ősi magyarok iránt, akik a ma is lekopirozható mondákat hagyták nekünk örökségbe. Bezzeg az ősi rómaiak utódjai sulyos helyzetben volnának, ha az ő ludovikásaik is a mult kultuszából akarnának meríteni hazafiasságot, mert vajjon, hol akad az az iker, aki farkas emlőjét szopná? Oh nekünk magyaroknak könnyű, elmegyünk a berkebbe, meg fogunk egy fehér lovat feláldozni a Hadurnak és kész. Elmegyünk a vendéglőbe: a pincér egy darab nyers húst tálat nyereg körítéssel. A húst a nyereg alatt megpuhítjuk és megiszunk hozzá néhány serleg lókumiszt, nagyszerű lakoma. Ebéd után Emesével álmodunk. Nőt akarunk? Minek ide polgári házasság? Lóra kapunk, leszáguldunk a Dunára. A strandon ott fürdőznek a lipótvárosi királyok leányai. Huj-huj! kiáltással egy-egy szép Rebekát felkapnánk a nyeregbe és állól köd előtem és köd utánam... Bizony néni ősmagyarok

lenni nem rossz, ahogy Horthy ur mondá vitézi beszédében:

... és ragaszkodunk azokhoz az ősi hagyományokhoz, amelyeket elődeink hagytak ránk.

Hát ragaszkodjunk, de ugyanakkor, amikor ludovikások bemutatják a fehér loáldozatot, a „Nemzeti Ujság” miért tüzel egy hasábon keresztül: hallatlan botrány, hogy a budavári elemi iskola zászlójáról elszakították a Boldogságos Szűznek képét. Nem himezték rá az iskola zászlajára Szűz Anya képét és ebből országos sérelmet, kinos botrányt daggaszt a „Nemzeti Ujság”, ahogy írja:

Ha az a kép jó volt egy Rákócynak, egy Kossuthnak, egy Horthynak, akik a magyar sereg hadilobogóira tétették, akkor legyen jó egy elemi iskolának is. Ez serkenti gyermeinket hazafias és vallásos érzésre!

Látod néni, addig emlegetik a fehér lovat, amíg megesett az a különös sorakoztatás, hogy Horthyt Rákóczy és Kossuth mellé egy gangra helyezik. Így zavarodtak meg Budavárban, ma lovat áldoznak a Rákoson, holnap már gummi dominóval játszadoznak a Lipótmezőn.

Édes néni Braziliában forradalom vagy. Braziliában és nem Baranyában.

Hajnal Jenő

Zitának gyűjtenek Amerikában

Ötven dollárnál és feljebb sajátkezű köszönő levél

És még az merik állítani, hogy Amerika az üzleti szellem hazája. Az üzleti szellemet Zitaéktól lehet tanulni. A császárhű svargelb legitimistáktól, akik alaposan kihasználják az emberi részvétet megérdemlő körülményt, hogy Károly nyolc árvaival hagyta özvegyen Zitát. De vajjon hány hadiözvegy nyomorog nyolc kis gyermekével, hány éhes proletár család döglődik vizes udokban, amikor Zitának és gyermekeinek Lequeitóban mégis meg van mindene.

Helyes kis udvartartásuk van és az emberek szentimentalizmusára utazó ravas számításal helyezették el a Zitaék állítólagos nyomorgásáról szóló híreket. Nem igaz, Zitaék egy percig is nyomorogtak. Az entente és a magyar mánások állandóan bőven gondoskodtak, hogy az exkirályi család gondatlanul éljen. Hogy mennyire nem zavarta őket azt a legjobban bizonyítja, hogy Zitaék javára megindított amerikai gyűjtés propagálói maguk bevallozták, hogy Zita udvartartására, havi négyezer dollár állt rendelkezésére. Négyezer dollár megfelel háromszáz milliónak, havi háromszáz millióból pedig nagyon szépen megtud élni egy szerény polgári család, még akkor is, ha fejedelmi életmódhoz volt szokva. A szegény nyolc gyermekes hadiözvegyek valamivel kisebb segítyt kapnak az államtól és még sem mehetnek koldulni Amerikába.

„Az Est” newyorki tudósítója Mihályfi Ernő jelenti a lapjának, hogy Amerikába érkezett egy Urbanné nevű előkelő bécsi asszony, Zita legfiatalabb gyermekének keresztanyja és gyűjtési akciót indított Zita érdekében Urbanné és megbízottjai az exkirályi családot ábrázoló anizxkártyákat hoztak forgalomba, amelyeket egy dollárért árusítanak darabonként. A képeslevelezőlap üzlet azonban nem igen virágzik, mert az egy dollár egy anizxer még akkor is sok, ha nyolc kis exfő herceg és exfőhercegnő van rajta. Urbanné akciója tehát adomány gyűjtésre is kiterjed, ahogy Mihályfi „Az Est” tudósítója jelenti:

„Akármilyen összeget elfogadnak az adományokat két címre lehet küldeni. Vagy Pallavicini Sándó örgróf címére az amszterdami Amsel

bank utján, vagy pedig Schmissing-Kersenbrock Teréz grófnő, Zita királyné udvarhölgye címére Lequeitoba. Lehet azonkívül küldeni pénzt egyenesen a királyné címére is. Azoknak, akik ötven dollárt, vagy annál többet küldenek, a királyné sajátkezű levelében fogja megköszönni az adományt.”

A sajátkezű köszönet bizonyára inspirálni fogja a nemeszívű adakozókat. Amint a közmondás is mondja: Kétszer ad, aki ötven dollárt ad. Abból, hogy csak az ötven dollárak lesznek sajátkezűleg megköszönve, kitűnik, hogy Zita mégsem demokrata. Urbanné ezenkívül egy képet és egy szőnyeget is hozott Amerikába eladásra, amelyek állítólag Zitaé. A szőnyegért Zita megbízottja csekély fél millió dollárt kér...

A riport végül beszámol arról, hogy Urbanné nagyon rossz üzletet csinál. Az amerikaiak érdeklődését Zita iránt nem lehet felébreszteni, viszont a magyarok nagyobb részt Habsburg ellenesek és amugy is tulon tul ki vannak aknázza különböző gyűjtési akciók által.

„Az Est” fenntartással közli tudósítója cikkét és megszólaltatja Beniczky Ödönt, aki kizártnak tartja, hogy Zita beleegyezésével és tudtával történne az amerikai gyűjtés. Az Urbannét, aki a gyűjtést vezeti Beniczky nem ismeri. Ezzel szemben mi megállapíthatjuk, hogy az Urbanné valóságos létező személy és tényleg szoros kapcsolatban van Zitával. Frau Direktor Urban, akitől „Az Ember” már megemlékezett, aki Lequeitóban járt és látogatásáról előadást tartott a bécsi legitimistáknak. Nem hisszük, hogy Frau Urban a saját szakállára csinálta volna az amerikai üzletet. Az amerikai magyarok józanságán és köztársasági érzésén megbukott az üzlet, a csöndes társak tehát szépen meglepnek a balfenéken és egyedül hagyják Urbannét a képeslapjaival...

Kondor ellen is. A „P. N.” szerint az ügyesség Kondor Bernát ellen is megindította az eljárást. A Kormányzó Tanácsban tartott, egy állítólagos beszéde és az „Agitator élmények” című ártatlanul humoros könyve miatt.

Olvasóinkhoz. Nyomatékosan föl-kérjük olvasóinkat és barátainkat, hogy „Az Ember”-t válságos helyzetében elő-fizetési pénzeknek lapunk kiadóhivatalába való beküldésével támogatni szíveskedjenek. Fölkérjük azokat, akiknél előfizetési gyűjtőívek vannak, hogy azokat a begyűlt összegekkel együtt lehetőleg azonnal, de legkésőbbben július hó 15-ig küldjék el „Az Ember” kiadóhivatalának: Wien, V., Hamburgerstraße 20.

(x) „Az Ember” olvasói, kik a lapra hivatkoznak, 3%-os árkedvezményben részesülnek a „Gleich“-féle cipőüzletben (I. Rotenturmstr. 20), amelynek ezenkívül még két más előnye is van a többi cipőüzletet fölött: 1. a kicsiny rezsi miatt bálmulatos olcsó árak és 2. a legdivatosabb és legjobb cipőkkel szolgál vevőinek.

(x) Magyarok ha Bécsbe jönnek, ne mulasszák el felkeresni az Atlantis Kaffee-Restaurantot (Schwarzenberg-Platz). Elsőrendű bécsi és magyar konyha. Az előkelő magyar világ találkozóhelye. Este hangverseny.

(x) Egyetlen magyar mulató, a Renaissance-bar (Dukesz-bar) I. Singerstrasse 9. Leijobb magyar cigányzenekar. Naponta 2 óráig, hétfőn 4 óráig nyitva.

Főszerkesztő és kiadótulajdonos:

GÖNDÖR FERENC

A szerkesztésért felelős RENGER JOZSEF

V., Leltgebasse 14. I.

Szerkesztőség és kiadóhivatal V., Ham-

burgerstrasse 20., II/7.

Prágai szerkesztőségünk:

Praha Vinohrady Zizkova 12.

Az I. kerület legjobb magyar kóser konyhája

a **Neumann**-féle

I. Kleeblattgasse 4

(„RESTAURATION BEHR”)

Centralbad

A legmodernebb gőz és kádfürdők

Wien, I., Weihburgg. 20 Tel. 77-401

Nyitva 8-1-ig: hétfőn, szerdán, csütörtökön, pénteken és vasárnap

8-5-ig: szombat. Kedden zárva

NACHTFALTER

Igazgató: J. Prumüller

Bécs legelőkelőbb táncpalotája, — Elsőrendű italok

L. AMPETER 1

Szemes italok rendelése nem kötelező. Eredeti Jass Band.

Előkelő magyarok találkozóhelye

Várady Emil énekel

Moderne Druckerai

empfeht sich zur Herstellung sämtlicher moderner Druckerarbeiten

DRUCK- UND VERLAGS-GESELLSCHAFT M.B.H. **«RING»** WIEN, XII. RUCKERG. 12 TELEPHON NR. 82-3-13

VERLANGEN SIE DEN BESUCH UNSERES VERTRETERS

II., Praterstern **Zirkus Zentral** Telefon 42295

Ma és naponta 8 órakor este :: A saison slágere

II. Rész: India Bécsben

Nagy kiállításos színjáték 120 szereplővel, elefántok, lovak, tevék stb.

Egy cirkuszelőadás a gwaliari maharadzsza udvarában.

A modern cirkuszrészben: 6 új attrakció:

Magyar butfet!

CAFÉ MADRID

Wien, II., Praterstr. 76 Esténként

Csicsó Gyula

cigányprimás és zenekara hangversenyek Minden hétfőn, csütörtökön és szombaton reggel 3 óráig nyitva